

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-
МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи Geo1-M19
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
за освітньо-професійною програмою
Середня освіта (Географія)
Любицький Олександр Вікторович

Керівник:
Рибак Ігор Петрович,
кандидат географічних наук, доцент

Рецензент:
Чернюк Г.В., кандидат географічних наук,
доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ	6
1.1. Культурно-мистецька сфера як об'єкт дослідження суспільної географії	6
1.2. Функції та структура культурно-мистецької сфери	12
1.3. Методика суспільно-географічного дослідження культурно-мистецької сфери обласного регіону	16
РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	23
2.1. Економіко-географічні чинники	23
2.2. Соціально-демографічні чинники	27
2.3. Історико-географічні чинники	31
2.4. Природно-географічні чинники	34
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМПОНЕНТНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО- УПРАВЛІНСЬКА СТРУКТУРА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	37
3.1. Бібліотечна справа	37
3.2. Театральне мистецтво	44
3.3. Архівна справа	51
3.4. Музейна справа	55
3.5. Охорона культурної спадщини	58
3.6. Вокально-хорове мистецтво	61
3.7. Хореографічне мистецтво	63
3.8. Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво	65
РОЗДІЛ 4. ФУНКЦІОНАЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЇЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ	

ОРГАНІЗАЦІЇ	67
4.1. Сучасний рівень розвитку культурно-мистецької сфери, його компонентна структура	67
4.2. Загальні особливості функціонально-територіальної структури культурно-мистецької сфери регіону	75
4.3. Проблеми та основні напрямки вдосконалення територіальної організації культурно-мистецької сфери	79
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні культура і мистецтво – індикатори прогресивного поступу територіальних спільнот людей та ресурс відновлення активного економічного життя. Культура становить не лише потужний засіб збереження єдності поколінь народу, підвищення престижу та створення інвестиційної привабливості країни чи регіону, а також є важливим інструментом національної безпеки і формування демократичного громадянського суспільства. Виходячи із цього, до культурно-мистецької сфери повинно бути особливе ставлення з боку держави.

Культура і мистецтво, як складні соціальні феномени, вимагають всебічних досліджень рівня їх розвитку, структури, в тому числі й з боку суспільно-географів. Важливо системно проаналізувати актуальні проблеми функціонування галузі, особливостей її територіальної організації та на базі цього напрацювати дієві механізми максимально ефективного її розвитку.

Зазначене вище й зумовило вибір теми даної магістерської роботи, її мету та дослідницькі завдання.

Мета дослідження. Метою магістерської роботи є комплексне вивчення культурно-мистецької сфери обласного регіону (на матеріалах Тернопільської області), виявлення особливостей її територіальної організації і обґрунтування перспективних напрямків її вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких **завдань:**

- розкрити суспільно-географічну сутність культурно-мистецької сфери;
- з'ясувати та оцінити вплив чинників на формування, функціонування та розвиток культурно-мистецької сфери Тернопільської області;
- здійснити вивчення сучасної функціонально-компонентної, функціонально-територіальної та організаційно-управлінської структур культурно-мистецької сфери Тернопільської області;
- провести типізацію адміністративних районів та населених пунктів за рівнем розвитку культурно-мистецької сфери;

- окреслити основні проблеми функціонування культурно-мистецької сфери Тернопільської області та запропонувати шляхи оптимізації її територіальної організації.

Об'єктом дослідження є культурно-мистецька сфера Тернопільської, а **предметом** – її територіальна організація.

Методи дослідження. У процесі наукового дослідження нами використовувались наступні методи: системний підхід (для аналізу структури культурно-мистецької сфери), математико-статистичні методи (для формування, обробки та інтерпретації інформаційної бази даних), факторний аналіз (для виявлення факторів формування, функціонування і розвитку культурно-мистецької сфери регіону), історико-географічний (для з'ясування ретроспективних аспектів становлення регіонального геокультурного простору), порівняльно-географічний (для виявлення подібності і відмінності у функціонуванні елементів культурно-мистецької сфери різних територіальних рівнів) та картографічний (для візуалізації результатів дослідження та їх аналізу).

Апробація результатів дипломної роботи. Основні положення дипломної роботи магістра доповідались і обговорювались на науковій конференції, а саме: на підсумковій науковій конференції студентів та магістрантів.

Публікації. Основні положення дипломної роботи магістра опубліковані в збірниках наукових праць підсумкової наукової конференції студентів та магістрантів.

Структура та обсяг роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 98 найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи складає 97 сторінок машинописного тексту.

ВИСНОВКИ

В результаті наукових досліджень, нами були встановлені наступні висновки:

Загалом рівень забезпеченості населення культурно-мистецькими закладами у Тернопільській області набагато вищий, ніж в переважній більшості регіонів України та державі загалом, за винятком театрів, кінотеатрів, концертних організацій та інших некомерційних і комерційних закладів культури, дозвілля і розваг.

Мережа закладів культури області охоплює 914 закладів культури клубного типу, 892 бібліотеки всіх видів, 28 музеїв, з яких 8 мають статус обласного, 53 початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, два академічні театри: обласний драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка, обласний театр актора і ляльки, обласна філармонія, Тернопільське музичне училище ім. С.Крушельницької, Тербовлянське вище училище культури, обласний методичний центр народної творчості. 17 Щорічно в області проводяться: Всеукраїнський фестиваль козацької пісні «Байда», Шевченківське літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій», Всеукраїнський фестиваль народної вишивки і костюму «Цвіт вишиванки», Всеукраїнський фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини», «Маланка-фест», Всеукраїнський фестиваль-конкурс стрілецької та повстанської пісні «Дзвони Лисоні» та інші.

Тернопільська область володіє унікальним творчим потенціалом та історико-культурною спадщиною. Використання даних ресурсів повною мірою буде можливе лише тоді, коли будуть створені сприятливі умови для формування розгалуженої мережі закладів культури.

Незважаючи на прогресивний поступ сучасного інформаційного суспільства, все ж таки присутній цілий ряд проблем, які гальмують продуктивну роботу закладів культурно-мистецької сфери, а саме:

- відсутність налагодженої взаємодії між територіальними громадами та органами влади, галузевими управлінськими підрозділами;

- проблема вироблення моделі стратегії розвитку закладів культури регіону із врахуванням місцевих особливостей та ресурсів;
- залишковий принцип фінансування галузі культури;
- невисокий рівень доходів населення та недостатня затребуваність культурних та естетичних благ;
- низький рівень соціокультурного обслуговування населення та обмежений асортимент спеціалізованої продукції;
- недостатня робота щодо впровадження інноваційних технологій, шоу-проектів та інших сучасних форм надходження позабюджетних коштів;
- застаріле матеріально-технічне забезпечення закладів, проблеми господарського обслуговування споруд;
- проблема транспортної доступності мешканців до закладів культури і мистецтва та обмеженість забезпечення автотранспортом для ведення повноцінної гастрольної діяльності;
- наявність значної частки у структурі кадрового складу культурно-мистецької сфери некваліфікованих працівників, низька оплата праці та соціального забезпечення творчих працівників;
- проблема вироблення інформаційно-рекламної політики з популяризації діяльності закладів культури, якісного маркетингу продукції та менеджменту галузевого управління.

Перспективними напрямками подальшого розвитку культурно-мистецької сфери Тернопільщини можуть бути: проведення різножанрових регіональних фольклорних і музичних фестивалів, включення у туристичні маршрути обов'язкове знайомство із культурною спадщиною, традиціями краю, розробка арт-хоббі-турів, проведення художніх пленерів та майстер-класів народних ремесел, просування у міське середовище різноманітних форм паблік-арту, організація і проведення наукових конференцій, семінарів із залученням науковців, митців, громадськості і представників влади відносно спільного комплексного розвитку туристичної інфраструктури та закладів культури і мистецтва.

Високий культурно-мистецький потенціал мають такі районні КМС: Бучацька, Гусятинська, Заліщицька, Кременецька, Терехівська, Тернопільська, Чортківська; середній потенціал – Бережанська, Борщівська, Лановецька, Монастирська, Підволочиська; низький потенціал – Збарзька, Зборівська, Козівська, Підгаєцька, Шумська.

Отже, заклади культурно-мистецької сфери, як складова частина інфраструктури туризму – потужний ресурс для формування повноцінного туристичного ринку регіону. Недостатня увага до культури, мистецтва, туризму з боку держави та місцевих органів влади виступає стримуючим фактором для комплексного суспільного розвитку територій. Тому першочергове завдання загальнонаціональної політики уряду – розбудова широкої мережі туристичної інфраструктури, яка б відповідала міжнародним стандартам та вимогам.

Повноцінна реалізація культурної політики можлива лише за умов забезпечення населенню доступу до культурних благ та отримання якісних соціокультурних послуг. Побудова цілісного національного геокультурного простору вимагає, в першу чергу, розбудови інфраструктурного потенціалу закладів культурно-мистецької сфери. Ці заклади та організація їх функціонування повинні відповідати світовим стандартам, що пришвидшить інтеграцію вітчизняної культури у міжнародне культурне середовище, відкриє доступ до новітніх форм мистецтва, сприятиме відродженню місцевих традицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академік Степан Рудницький / За ред. проф. О. Шаблія. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 408 с.
2. Антонюк О.В. Менеджмент культурно-мистецької сфери / О.В. Антонюк // Часопис НМАУ ім. П.І. Чайковського : науковий журнал. – К., 2011. – №2 (11) – С. 104–110.
3. Антофійчук В.І. Культурологія. Термінологічний словник: навч. посібник – 3-є видання. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2009. – 160 с.
4. Атлас історії української державності / В. Грицеляк, І. Дикий, І. Ровенчак. – Львів : НВФ «Карти і Атласи», 2013. – 128 с.
5. Барна І.М. Етногеографічне дослідження регіону (на матеріалах Тернопільської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. Наук : спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / І.М. Барна. – Львів, 2005. – 19 с.
6. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / О.О. Бейдик. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. – 396 с.
7. Блій Г. де. Географія: світи, регіони, концепти: / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій; [пер. з англ.; передмова та розділ «Україна» О.І. Шаблія]. – К. : Либідь, 2004. – 740 с.
8. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ku/2011_32/32-1-19.pdf.
9. Бокань В.А. Культурологія : Навч. посіб. – 3-тє вид., стереотип / В.А. Бокань. – К. : МАУП, 2004. – 136 с.
10. Верменич Я.В. Геокультурний підхід в історичній регіоналістиці та суспільній географії / Я.В. Верменич // Історико-географічні дослідження в Україні. – К. : Інститут історії України НАН України, 2012. – № 12. – С. 27-41.

11. Вишнеvsька Г.Г. Потенціал культурно-пізнавального туризму у збереженні культурної спадщини України / Г.Г. Вишнеvsька // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2013. – Вип. 19(2). – С. 192-196.
12. Воловик В.М. Етнокультурні ландшафти: регіональні структури і природокористування / В.М. Воловик. – Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2013. – 464 с.
13. Воронкова В.Г. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен культурної глобалізації / В.Г. Воронкова, В.О. Нікітенко // Гілея : науковий вісник. – 2013. – №72. – С. 487-492.
14. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади / [Ю. Ганущак – К.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія-А». – 2013. – 160 с.
15. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Гелбратт, Дж. Перратон: [пер. з англ.]. – К. : Фенікс, 2003. – 584 с.
16. Голиков А.П. Вступ до економічної і соціальної географії: навч. посібник / А.П. Голиков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К. : Либідь, 1997. – 316 с.
17. Голиков А.П. Словник-довідник суспільно-географічних термінів / А.П. Голиков, П.О. Черномаз, Н.А. Казакова. – Харків, 2001. – 48 с.
18. Голубчик М.М. Экономическая и социальная география: Основы науки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / М.М. Голубчик, Э. Л. Файбусович, А.М. Носонов, С.В. Макара. – М. : ВЛАДОС, – 2003. – 400 с.
19. Грицевич В.С. Географо-краєзнавче дослідження історико-культурної спадщини низової територіальної одиниці (на прикладі Золочівського району Львівської області) / В.С. Грицевич, О.І.Кіцера // Географія та екологія : наука і освіта. – Умань, 2014. – С.73-77.
20. Гриценко Т.Б. Культурологія : навчальний посібник / Т.Б. Гриценко, С.П. Гриценко, А.Ю. Кондратюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с.

21. Гудзеляк І. Географія населення: навчальний посібник / І. Гудзеляк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
22. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація [монографія]. – К. : ДП «Друкарня МВС України», 2009. – 347 с.
23. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. / В.О. Джаман. – Чернівці : Рута, 2003. – 392 с.
24. Дзякович Е.В. Культурные центры как фактор формирования местной идентичности (на примере социокультурного феномена Прихоперья) / Е.В. Дзякович // Вестник Воронежского государственного университета. – Воронеж, 2010. – №2. – С. 79-83.
25. Дністрянський М.С. Геополітичні проблеми та перспективні моделі формування культурної самобутності України / М.С. Дністрянський // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. Серія географія. – 2008. – №35. – С. 72-80.
26. Дністрянський М.С. Етногеографія України : Навчальний посібник. – Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 232 с.
27. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України : Проблеми теорії, методології, практики. Монографія. – Львів : Літопис; Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 490 с.
28. Дністрянський М.С. Політична географія України: навчальний посібник / М.С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 348 с.
29. Дорош Т.Л. Основні принципи державного управління сферою культури / Т. Л. Дорош // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – №2. – С. 149-156.
30. Дружинин А.Г. Теоретические основы географии культуры. – Ростов-н/Д : Изд-во СКНЦВШ, 1999. – 151 с.
31. Дружинин А.Г. География культуры : теоретико-методологический аспект. Ростов-н/Д, 1989. – 101 с.

32. Дударчук К.Д. Історико-культурні туристичні ресурси Тернопільської області: стан збереження та використання / К.Д. Дударчук. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 200 с.
33. Жалюк О.П. Творчо-комерційна діяльність закладів культури клубного типу / О.П. Жалюк // Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. – К. : Міленіум, 2012. – №1. – С. 80-84. 55.
- Жовнір С.М. Суспільна та територіальна організація сфери послуг регіону в умовах ринкової трансформації (на прикладі Вінницької області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / С.М. Жовнір. – Київ, 2008. – 21 с.
34. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні : посібник. Видання друге, доповнене. 2006. – 276 с.
35. Задворний С.І. Методологічні підходи щодо інноваційного розвитку культурно-мистецької сфери регіону / С.І. Задворний // Українська географія: сучасні виклики. Зб.наук. праць у 3-х т. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – Т. I. – С. 32-33.
36. Задворний С.І. Організаційно-управлінська структура культурно-мистецької сфери України / С.І. Задворний // Регіон – 2015: суспільно-географічні аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців (м. Харків, 16-17 квітня 2015 р.) / Гол. ред. колегії Л.М. Немець. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. – С. 8-11.
37. Задворний С.І. Особливості компонентно-функціональної структури культурно-мистецької сфери / С.І. Задворний // Географія, Екологія, Туризм: теорія, методологія, практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю географічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (21-23 травня 2015 р.). – Тернопіль : СМП «ТАЙП», 2015. – С. 64-67.

- 38.Задворний С. Заклади культурно-мистецької сфери як компонентна складова туристичної інфраструктури / С.І. Задворний, Г.Б. Головка// *British Journal of Education, Science and Culture*. – London: «London University Press», 2014, №1. (5). – Р. 233-237.
- 39.Задворний С.І. Геопросторові особливості театрального мистецтва Тернопільської області / С.І. Задворний // *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія*. – Тернопіль : СМП «Тайп», 2013. – Вип. 2 (35). – С. 80-89.
- 40.Задворний С.І. Етапи суспільно-географічного дослідження культурно-мистецької сфери регіону / С. І. Задворний // *Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції*. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 233–236.
- 41.Задворний С.І. Основні напрямки суспільно-географічного дослідження культурно-мистецької сфери регіону / С.І. Задворний // *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія : географія*. – Тернопіль : СМП «Тайп», 2014. – Вип. 1 (36). – С. 123-131.
- 42.Задворний С.І. Заклади культурно-мистецької сфери Тернопільської області і їх роль у розвитку туризму / С.І. Задворний // *Географія та туризм: Наук. зб. / Ред. кол. Я.Б. Олійник (відп. ред) та ін.: – К. : Альфа-ПК, 2013. – Вип. 26. – С. 155-164.*
- 43.Задворний С.І. Методика суспільно-географічного дослідження культурно-мистецької сфери регіону / С.І. Задворний // *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія*. – Тернопіль : СМП «Тайп», 2015. – Вип. 2 (39). – С. 91-100.
- 44.Закон України «Про засади державної регіональної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
- 45.Закон України «Про культуру» від 14.02.2010 р. №2778-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2011. – №24. – Ст. 168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

46. Закон України «Про театри і театральну справу» від 31.05.2005 р. № 2605-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №36. – Ст. 350 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2605-15>.
47. Замятин Д.Н. Геокультура : образ и его интерпретации // Социологический журнал. 2002. № 2. С. 5-13.
48. Заставецька Л.Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія / Л.Б. Заставецька. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 332 с.
49. Заставецька О.В. Соціально-економічний комплекс обласного регіону: теоретико-методологічні основи розвитку і територіальної організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / О.В. Заставецька. – Київ, 1998. – 33 с.
50. Заставецька О.В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території : теоретичні і методичні основи дослідження / О.В. Заставецька. – Тернопіль, 1997. – 235 с.
51. Заставецька О.В. Роль національно-культурних товариств у розвитку міжнародного туризму / О.В. Заставецька, К.Д. Дударчук, І.Д. Ілляш // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. : Географія. – 2013. – № 2. – С. 96-100.
52. Заячук О.Г. Методика та методи суспільно-географічного дослідження територіальної організації освітньо-виховного комплексу обласного регіону / О.Г. Заячук. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : «Географічні науки». – 2013. – №16. – С. 132-136.
53. Збірник нормативно-правових актів для керівників закладів культури клубного типу / Упоряд. Петрушкевич А.В. – 2-ге вид. допов. і перероб. – Рівне : Рівненський факультет НАКККіМ, 2010. – 23 с.

54. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. Навч. посіб. / Степан Іщук. – К.: Вид-во Паливода А.В., 2006. – 284 с.
55. Кисельов Ю.А. Основи геософії: проблеми теорії та методології: монографія / Ю.О. Кисельов; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ : ДНУ ім. Тараса Шевченка, 2011. – 208 с.
56. Кічурчак М.В. Оцінка рівня забезпеченості закладами культури і мистецтва в економіці України / М.В. Кічурчак // Економіст. – К., 2011. – Вип. №4. – С. 75–77.
57. Ковтун В.Д. Парки культури і відпочинку у сфері індустрії і розваг / В.Д. Ковтун // Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. ІХ Культурологічні читання пам'яті В. Подкопаєва 2-3 червня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://culturalstudies.in.ua/knigi_8_38.php.
58. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : Монографія. – Житомир, 2009. – 558 с.
59. Круль В.П. Ландшафт як провідний чинник етногенезу (загальні зміни на прикладі Західної України) // Історія української географії. – 2003. – №3. – С. 48-52.
60. Круль В.П. Ретроспективна географія поселень Західної України: Монографія. – Чернівці : Рута, 2004. – 382 с.
61. Кузишин А.В. Соціально-економічні передумови характеристики виборчого процесу в областях Подільського регіону / А.В. Кузишин // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль, 2005. – Вип. 3. – С. 52-55.
62. Культурный ландшафт как объект наследия / Под ред. Ю.А. Веденина, М.Е. Кулешовой. – М. : Институт Наследия; СПб.: Дм. Буланин, 2004. – 620 с.
63. Любіцева О.О. Культурний ландшафт як конкретний об'єкт геокультурних досліджень / Культурний ландшафт: теорія і практика: зб. наук. праць; за ред. Г.І. Денисика. – Вінниця, ПП ТД «Едельвейс і К», 2010. – С. 117-120.

- 64.Любіцева О.О. Методологія географії культури / О.О. Любіцева // Україна та глобальні процеси: географічний вимір. К.; Луцьк, 2000. Т. 3. – С. 258 – 262.
- 65.Любіцева О.О. Місце географії культури в системі географічних наук та її структура / О.О. Любіцева // Український географічний журнал: Науково-теоретичний журнал. – 2009. – №2. – С. 48-51.
- 66.Мальська М.П. Просторові системи послуг (теорія, методологія, практика): монографія / М.П. Мальська. – К.: Знання, 2009. – 363 с.
- 67.Мариняк Я.О. Етнокультурологія та антропологія: Навчально-методичний посібник / Я.О. Мариняк. – Тернопіль : Вектор, 2014. – 180 с.
- 68.Маслова Н.М. Фактори формування, функціонування і розвитку територіальних соціокультурних систем // Геополітика и екогеодинаміка регионів. 2009. Т. 5. Вып. 1. С. 75-82.
- 69.Мезенцев К.В. Методи дослідження в суспільній географії: традиції та новації / К.В. Мезенцев // Економічна та соціальна географія. Наук. зб. – 2013. – Вип. 1(66). – С. 31-42.
- 70.Миронюк Н.В. Основні наукові підходи і напрями суспільно-географічного вивчення культурної сфери / Н. В. Миронюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Географічні науки – Луцьк, 2011. – №18. – С. 75-80.
- 71.Нариси української популярної культури. За ред.. О. Гриценка.– К. : УЦКД, 1998. – 760 с.
- 72.Національний Атлас України. – К. : ДНВП «Картографія», 2009. – 440 с.
- 73.Немец К.А. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі / К.А. Немец, Л.Н. Немец. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 228 с.
- 74.Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія / [упор. та автор біогр. статей проф. О. Шаблій]. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 1008 с.
- 75.Олійник Я.Б. Вступ до соціальної географії: навч. посібн. / Я.Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К. : ТОВ «Знання», 2000. – 204 с

76. Олійник Я.Б. Економіко-екологічні проблеми територіальної організації виробництва і природокористування / Я.Б. Олійник; [Під ред. П.П. Борщевського]. – К. : Лібра, 1996. – 208 с.
77. Основи культурології: навч. посібник / Л.О. Сандюк, Н.В. Щубелка, М.Ф. Шмиголь та ін.; за ред. Л. О. Сандюк, Н.В. Щубелки. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
78. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
79. Остафійчук Я.В. Організаційно-економічний механізм формування культурно-освітнього комплексу (на прикладі Івано-Франківської області) / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня екон. геогр. наук: спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / Я.В. Остафійчук. – К., 2001. – 19 с.
80. Офіційний веб-сайт Головного управління статистики у Тернопільській області – Режим доступу: http://www.te.ukrstat.gov.ua/katalog_nm.html
81. Офіційний веб-сайт Управління культури, релігій, національностей і туризму Тернопільської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <http://www.kultodate.gov.ua>
82. Офіційний веб-сайт Тернопільського обласного науково-методичного центру культури і мистецтва. – Режим доступу: <http://www.ternopil-omcent.at.ua>
83. Офіційний веб-сайт Тернопільської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <http://www.oda.te.gov.ua/>
84. Офіційний веб-сайт Тернопільської обласної ради. – Режим доступу: <http://www.te-rada.org/>
85. Паламарчук М.М. Економічна та соціальна географія України з основами теорії / М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук. – К., 1998. – 265 с.
86. Питуляк М.Р. Етнокультурні традиції природокористування та оптимізація рекреаційних функцій ландшафтів Тернопільщини: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : спец. 11.00.11

- «Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів» / М.Р. Питуляк. – Львів, 1998. – 17 с.
87. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: навч. посібник / М.Д. Пістун; Міжнародний фонд «Відродження». – Київ : Вища школа, 1996. – 231с.
88. Ріпка О. Географія культури як напрямок суспільної географії // Часопис соціально-економічної географії. Міжрегіональний збірник наукових праць. – Харків, 2007. – Випуск 2. – С. 200-207.
89. Скрипчук Г.В. Огляд стану культурно-мистецької сфери на час становлення державної незалежності (1991 р.) / Г.В. Скрипчук // Вісник Харківської державної академії культури, 2012. – №36. – С. 12-21.
90. Словник термінів та понять з економічної і соціальної географії України / Упорядники Л.М. Немець, Ю.Ю. Заволока. – Харків, 2011. – 60 с.
91. Сухий П.О. Територіальне проектування та районне планування: навчально-методичний посібник / П.О. Сухий, С.М. Білокриницький, Т.М. Атаманюк. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. – 340 с.
92. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: підручник для студентів географічних спеціальностей вищих навчальних закладів / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
93. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навчаний посібник / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
94. Федюк О. Географія культури – важливий напрямок соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit-ekranu.org.ua/f_geogr_u.htm.
95. Флінта Н.І. Культурно-освітній комплекс регіону і його територіальна організація (на матеріалах Тернопільської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / Н.І. Флінта – Чернівці, 2005. – 20 с.
96. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О.І. Шаблій. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

- 97.Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії / О.І. Шаблій. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. – 444 с.
- 98.Шевчук Л.Т. Соціальна географія: навчальний посібник / Л.Т. Шевчук. – К. : Знання, 2007. – 349 с.